

NEPŘÍMÁ VEŘEJNÁ PODPORA VÝZKUMU A VÝVOJE V SOUKROMÝCH PODNICÍCH

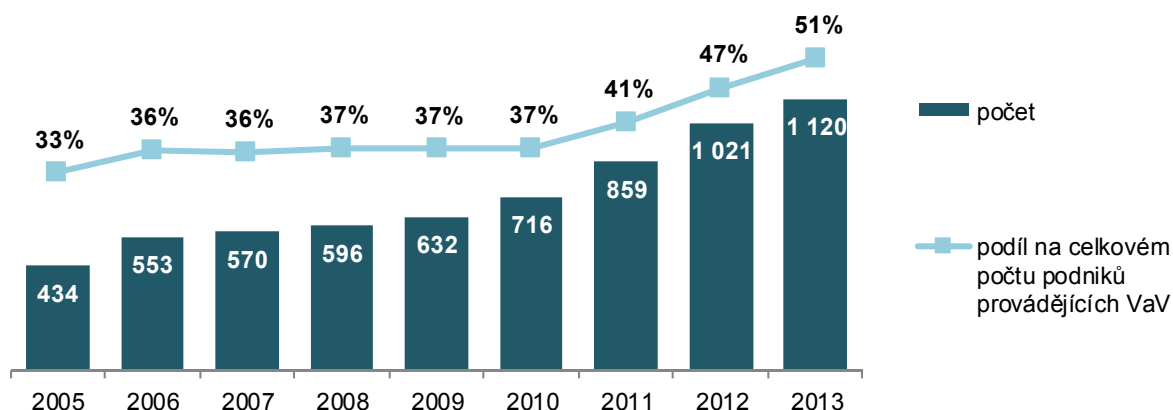
Počet podniků využívající nepřímou veřejnou podporou VaV

Základní údaje

V roce 2013 využilo v České republice možnost odečtení výdajů na prováděnou výzkumnou a vývojovou činnost (dále jen VaV) od svého daňového základu z příjmu právnických osob 1 120 soukromých podniků.¹ Srovnáním využití nepřímé podpory VaV s rokem 2007, od něhož jsou data o nepřímé veřejné podpoře VaV podrobně sledována, narostl počet podniků využívajících daného nástroje o téměř 100 % a ve srovnání s rokem 2005 vzrostl téměř třikrát. Výrazný trend růstu počtu soukromých podniků využívajících nepřímé podpory VaV je patrný zejména v posledních třech letech. Pokud průměrný roční růst počtu soukromých podniků, které využily nepřímou veřejnou podporu VaV v období let 2007 až 2010 činil 7,9 %, pak v období let 2010 až 2013 dosáhl hodnoty 16,1 %.

Z ročního šetření ČSÚ o výzkumu a vývoji (VTR 5-01) bylo zjištěno, že v roce 2013 provádělo VaV na území České republiky celkem 2 178 soukromých podniků. Možnost odečíst si výdaje na VaV od daňového základu tak využila v roce 2013 poprvé více jak polovina (51 %) z nich, což je o 13 procentních bodů více než v roce 2010.²

GRAF A1: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV celkem

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

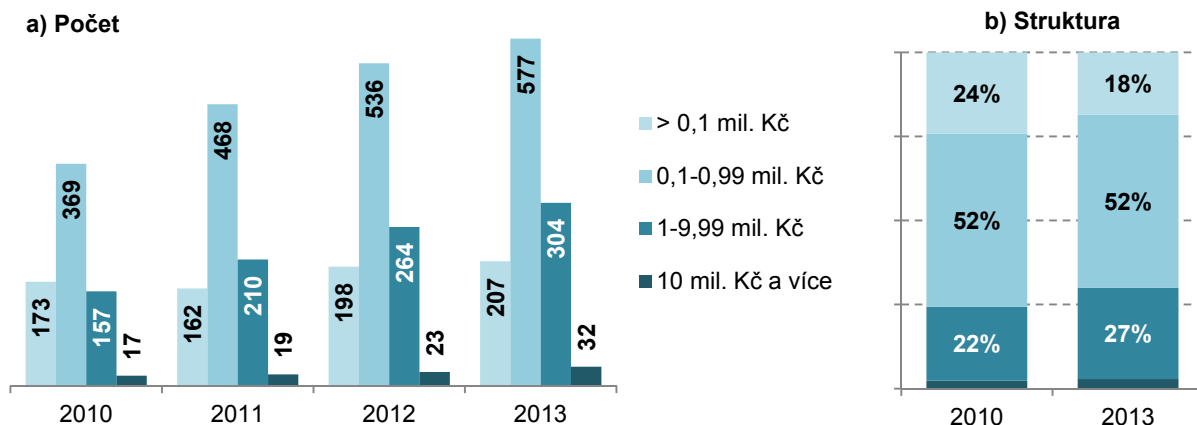
V roce 2013 nejvíce soukromých podniků (577; 52 %) obdrželo nepřímou veřejnou podporu v rozsahu 0,1 až 0,99 milionu Kč. Tento interval je do značné míry ovlivněn vysokým zastoupením malých a středních podniků mezi subjekty, které možnost odečtu výdajů na VaV uplatnily. Více jak milion korun prostřednictvím nepřímé veřejné podpory ušetřilo z výše uvedených 1 120 jen 336 (30 %) soukromých podniků a relativně vysokou nepřímou veřejnou podporu přesahující 10 mil. Kč získalo 32 (3 %) podniků. V čase však dochází k nárůstu počtu podniků, které díky této podpoře ušetřily na odvedené dani z příjmu právnických osob vyšší částky. Zajímavým zjištěním je i skutečnost, že jestliže v roce 2013 v případě podniků pod zahraniční kontrolou,

¹ Kromě těchto 1 120 soukromých podniků využilo tuto možnost i 26 dalších právnických osob majících jiný status než soukromý podnik. Jde např. o veřejné podniky, soukromé vysoké školy a další. Jejich počet a především uplatněné výdaje na VaV jsou však v kontextu celkových zanedbatelné (8 mil. Kč) a nejsou zahrnuty do této publikace.

² Vzhledem k tomu, že šetření VTR 5-01 používá informace o ekonomických subjektech uplatňujících odpočet výdajů na VaV, s odstupem jednoho roku, tak nemusí být v daném roce subjekt, který poprvé uplatnil odečet výdajů na VaV, zahrnut do základního souboru šetření o výzkumu a vývoji VTR 5-01 (tj. obeslán dotazníkem) – jde především o malé podniky z odvětví služeb. Pokud bychom brali v potaz ty podniky, které v roce 2013 využily nepřímou podporu VaV a zároveň byly zařazeny do šetření VTR 5-01, tak jejich podíl na celkovém počtu podniků provádějících VaV by dosáhl 44 %.

kteří uplatnili tuto slevu na dani, více jak polovina (52 %) díky této podpoře ušetřila více jak milion korun, tak u domácích podniků to bylo jen pětina (21 %).

GRAF A2: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle její výše

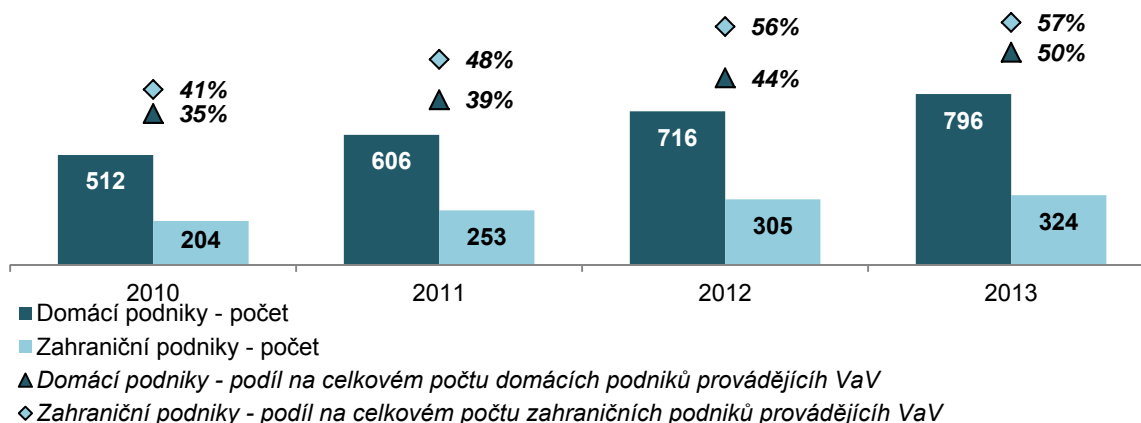

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Podle vlastnictví soukromých podniků

Mezi soukromými podniky³ využívajícími nepřímou podporu VaV dlouhodobě převažují subjekty v domácím vlastnictví nad podniky pod zahraniční kontrolou (dále jen zahraniční podniky) – v roce 2013 to bylo 2,5krát. Tato skutečnost je daná především tím, že i pokud jde o celkový počet podniků provádějících VaV na území ČR (zdroj VTR 5-01), domácí podniky převažují výrazně oproti zahraničním podnikům. V roce 2013 na jeden podnik pod zahraniční kontrolou provádějící VaV připadaly téměř tři (2,8) soukromé podniky domácí. Z výše uvedeného plyne, že podíl zahraničních podniků provádějících VaV a zároveň na tento VaV využívající nepřímou veřejnou podporu je vyšší než v případě soukromých podniků domácích – v roce 2013 byly tyto podíly 57 %, resp. 50 %. Pokud bychom brali v potaz ty podniky, které v roce 2013 využily nepřímou podporu VaV a zároveň byly zařazeny do šetření VTR 5-01, tak jejich podíl na celkovém počtu podniků provádějících VaV by v případě zahraničních podniků dosáhl 42 % a u domácích podniků 49 %. Jak bude uvedeno dále, soukromé domácí podniky v mnohem vyšší míře, oproti podnikům pod zahraniční kontrolou, využívají přímou veřejnou podporu VaV.

GRAF A3: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle jejich vlastnictví

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

³ Kromě soukromých podniků, mohou využívat nepřímou veřejnou podporu VaV i ostatní právnické osoby, mezi které patří například podniky veřejné. Jejich počet, jak již bylo uvedeno výše, je však velmi nízký a s těmito subjekty v analýze dále nepracujeme. Tuto možnost v roce 2013 využilo pouze 7 veřejných podniků z 61, které prováděly VaV. Z pohledu souhrnné částky veřejné nepřímé podpory (2,3 mld. Kč) si odečetly zanedbatelných 7 mil. korun. Tyto podniky jednoznačně preferují přímou veřejnou podporu VaV.

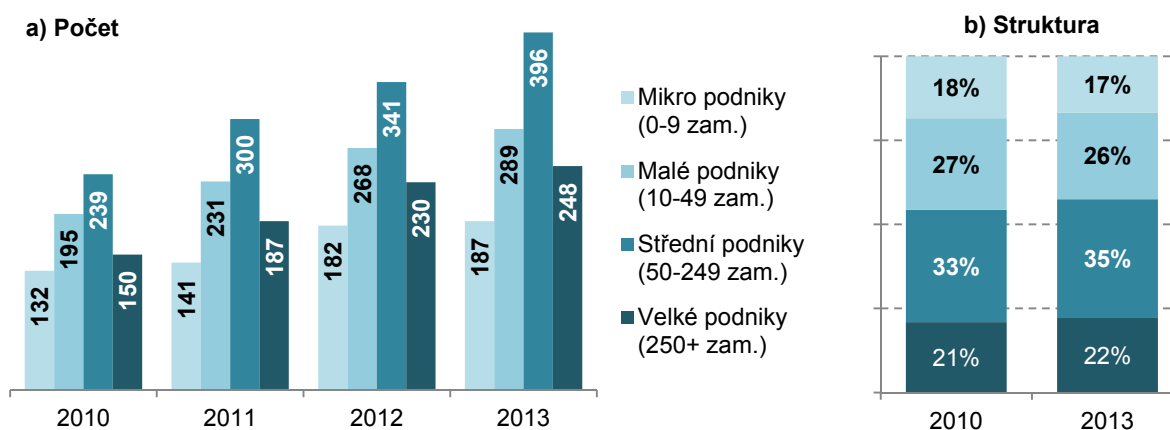
Podle velikosti soukromých podniků

Odpočty výdajů na VaV nebyly uplatňovány rovnoměrně ve všech velikostních skupinách podniků⁴. Nejvyšší počet soukromých podniků (396; 35 %), které v roce 2013 uplatnily odpočty výdajů do VaV, se řadilo mezi střední podniky. Zástupci této velikostní kategorie také početně nejčastěji provádějí VaV na území České republiky. Malé podniky uplatnily odečet výdajů na VaV ve 289 případech a u velmi malých (mikro) šlo o 187 jednotek.

V případě velkých podniků odečet výdajů spojených s realizací VaV uplatnilo 248 subjektů, což představuje podíl rovných 60 % z těch, které prováděly VaV⁵ – v roce 2010 dosáhl tento podíl 50 % a v roce 2007 pouze 30 %. Jestliže v případě domácích podniků více jak polovina (53 %) z těch, které využily nepřímou podporu VaV se řadí mezi malé a velmi malé podniky, tak u podniků pod zahraniční kontrolou převažují střední (38 %) a především velké podniky (46 %) – údaje za rok 2013.

Velké podniky také mnohem častěji, a to především u podniků pod zahraniční kontrolou, využívají možnost nepřímé oproti přímé veřejné podpoře VaV. Jestliže například v roce 2013 nepřímou veřejnou podporu VaV využilo téměř dvě třetiny velkých zahraničních podniků provádějících VaV, tak přímou podporu pouze čtvrtina z nich.

GRAF A4: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle jejich velikosti

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

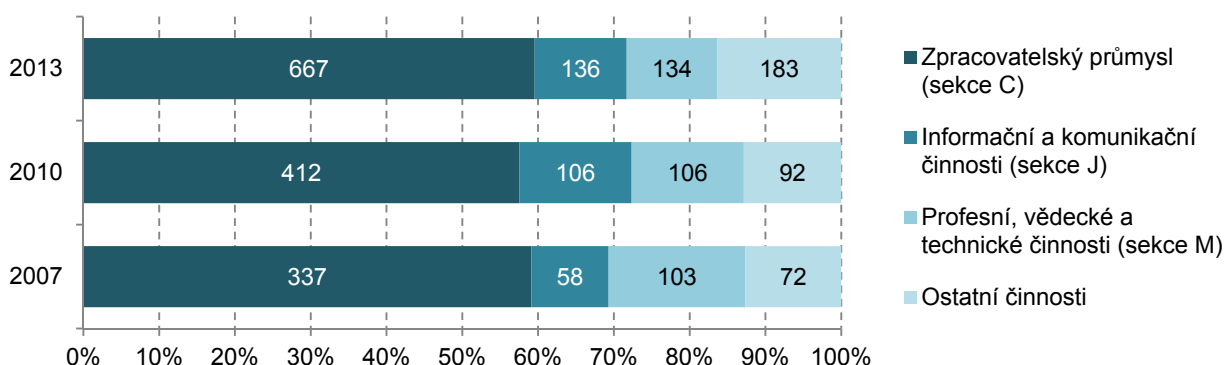
Podle převažující ekonomické činnosti soukromých podniků

Sledujeme-li odpočet výdajů na VaV z hlediska absolutních četností podniků, které daného nástroje využily, bylo jich nejvíce, 60 %, ve zpracovatelském průmyslu (NACE C). V roce 2013 v daném odvětví žádalo o daňový odpočet výdajů na VaV 667 soukromých podniků, tj. 2krát více než v roce 2007. Ve zpracovatelském průmyslu využilo odečet výdajů na realizaci projektů VaV 146 malých a 256 středních podniků. Ve skupině velkých podniků to bylo 208 subjektů. Z celkového počtu soukromých podniků provádějících VaV v tomto odvětví využilo nepřímou veřejnou podporu 55 % – v roce 2010 to bylo 36 %. Téměř shodně soukromých podniků uplatnilo odpočet v NACE J – Informačních a komunikačních činnostech (136 podniků) a NACE M – Profesních, vědeckých a technických činnostech (134). V těchto odvětvových sekcích, na rozdíl od zpracovatelského průmyslu, však převažovaly mezi podniky využívající odečet výdajů na VaV především malé podniky. Podniky zařazené v sekci M využívají častěji přímou veřejnou podporu. Pokud v roce 2007 nevyužil možnosti odpočtu výdajů na VaV žádný podnik v sekci NACE K – Peněžnictví a pojišťovnictví, pak v roce 2013 to bylo 24 podniků. Podniky z této sekce se tedy naučily využívat možnosti odečtu výdajů na VaV a preferují tento nástroj před přímou veřejnou podporou VaV, kterou v roce 2013 nevyužil ani jeden z nich.

⁴ Podniky byly z hlediska velikosti rozčleněny do následujících skupin: mikro (velmi malé) podniky (0-9 zaměstnanců), malé podniky (10-49 zaměstnanců), střední podniky (50-249 zaměstnanců) a velké podniky (250 a více zaměstnanců).

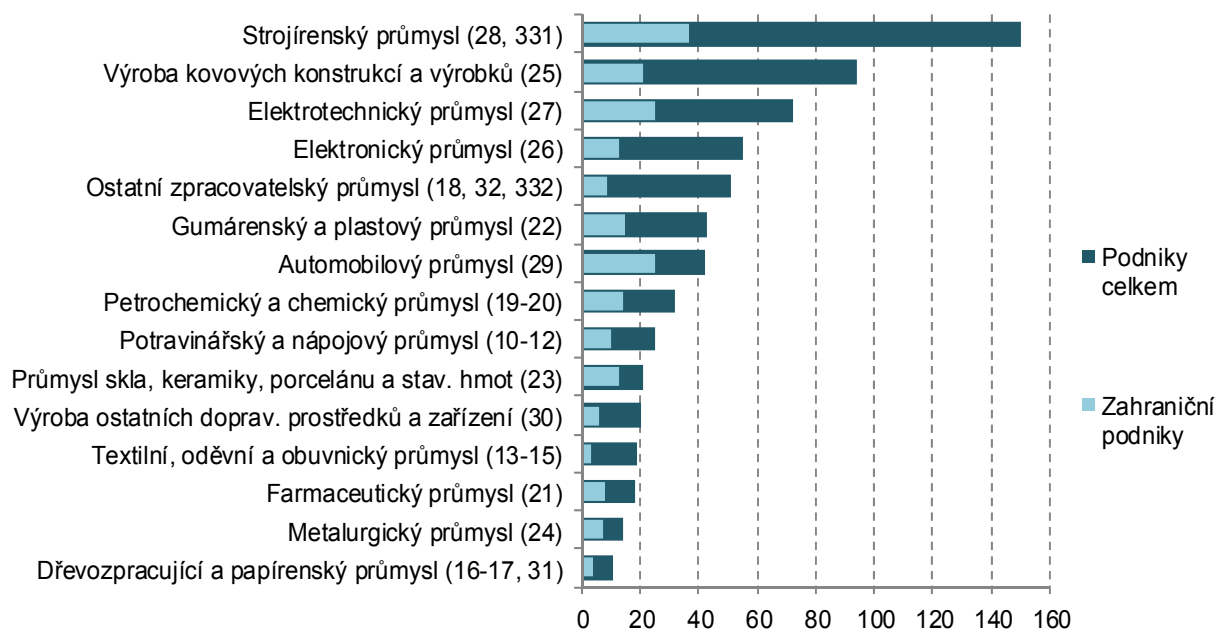
⁵ Pokud bychom brali v úvahu ty podniky, které v roce 2013 využily nepřímou podporu VaV a zároveň byly zařazené do šetření VTR 5-01, tak jejich podíl na celkovém počtu podniků provádějících VaV by v případě velkých podniků dosáhl 54 %.

GRAF A5: Soukromé podniky využívající nepřímou veřejnou podporu VaV podle odvětvových sekcí klasifikace CZ NACE (počet; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Nejvyšší počet podniků (150 subjektů), které ve zpracovatelském průmyslu uplatnily odpočet výdajů na VaV patřilo do strojírenského a opravárenského průmyslu (NACE 28, 331). Těchto 150 podniků tvořilo 59 % ze všech podniků provádějících VaV ve strojírenském a opravárenském průmyslu. Relativně vysoký počet podniků (42) zpracovatelského průmyslu, které provedly odečet nákladů na VaV, patřilo do automobilového průmyslu (NACE 29). Jejich podíl na celkovém počtu podniků provádějících VaV v automobilovém průmyslu dosáhl rovněž 59 %. Z uvedeného celkového počtu podniků, které uplatnily odečet výdajů VaV v tomto odvětví, jich 32 spadalo do kategorie velkých jednotek. Zbytek patřil do kategorie malých a středních. Z pohledu vlastnictví mírně početně převažovaly zahraniční (25) nad domácími (17) podniky. Mezi podniky zabývající se výrobou počítačů, elektronických a optických přístrojů či zařízení – elektronický průmysl (NACE 26) odečetlo své náklady na VaV od daňového základu 55 podniků, jejichž převážnou část tvořily malé a středně velké subjekty. Vůbec nejvyšší podíl podniků provádějících VaV, které uplatnily odečet nákladů na VaV, byl zaznamenán mezi podniky v oblasti výroby kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (NACE 25), a to 71 %.

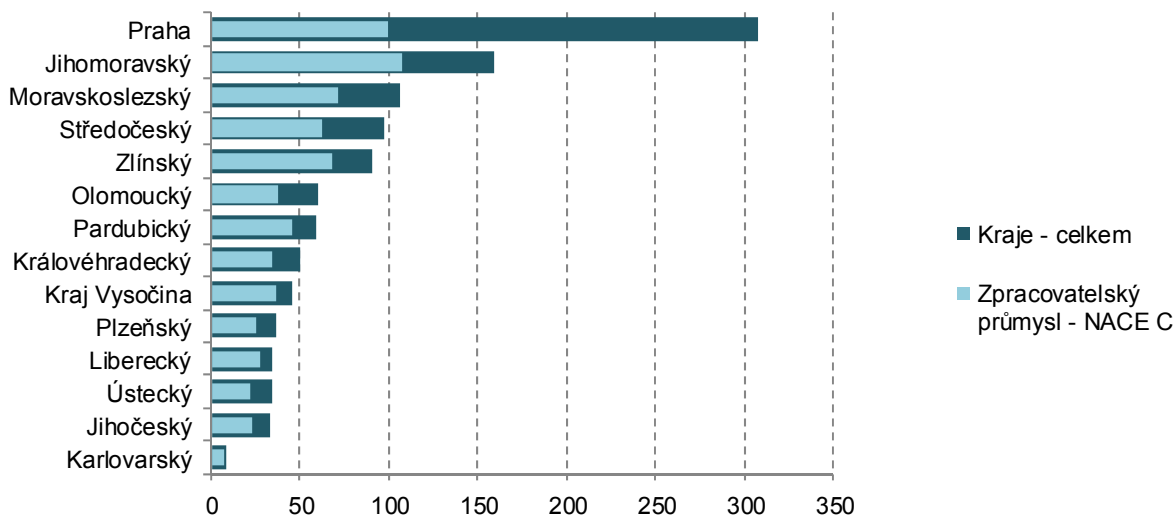
GRAF A6: Soukromé podniky, které v roce 2013 využily nepřímou veřejnou podporu VaV ve zpracovatelském průmyslu podle odvětví (klasifikace CZ NACE)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Podle sídla soukromých podniků (kraje)

Srovnáváme-li počty soukromých podniků, které v roce 2013 využily odpočty výdajů na VaV napříč jednotlivými kraji České republiky, můžeme vidět, že nejvíce jich sídlilo v Praze (307). Za ní následují Jihomoravský kraj se 161 podniky a Moravskoslezský kraj se 106 podniky. Nejméně subjektů, které uplatnily odečet výdajů na VaV, sídlilo v Karlovarském kraji (8 podniků). Tato distribuce podniků z velké části kopíruje celkové rozložení podniků provádějících VaV.

Ve všech krajích, kromě hlavního města Prahy, převažovali žadatelé o odečet výdajů VaV působící ve zpracovatelském průmyslu (NACE C).

GRAF A7: Soukromé podniky, které v roce 2013 využily nepřímou veřejnou podporu VaV podle kraje sídla podniku (NUTS 3)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Srovnání počtu příjemců přímé a nepřímé veřejné podpory VaV

Následující graf A8 poskytuje přehled o využívání obou hlavních forem veřejné podpory VaV. V roce 2013 uplatnilo nárok na nepřímou veřejnou podporu VaV (tzn. daňový odečet výdajů na VaV) celkem 1 120 soukromých podniků. Přímou veřejnou podporu na realizaci VaV přijalo ve stejném roce z domácích zdrojů přesně 1 000 soukromých podniků. Ze zahraničí, zejména pak z evropských fondů, získalo veřejnou podporu v daném roce 170 podniků.

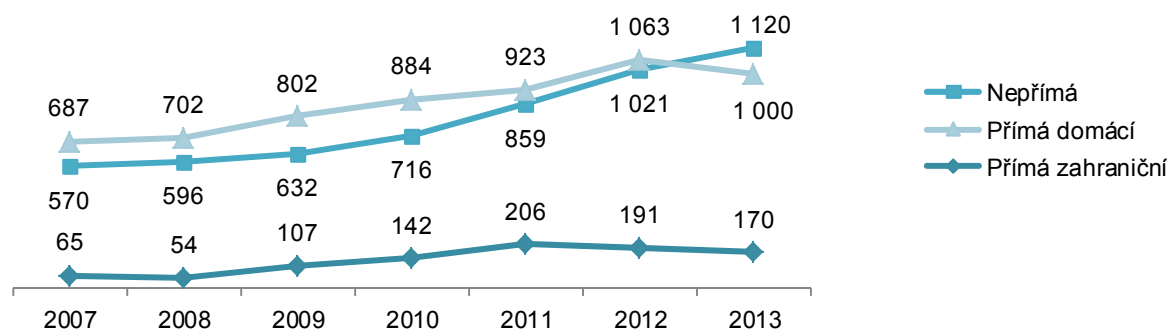
Zatímco v případě nepřímé veřejné podpory VaV počet podniků, které uplatnily odečet výdajů na VaV, každoročně roste, v případě přímé veřejné podpory VaV po kontinuálním růstu počtu příjemců této podpory v letech 2007 až 2012 přišel v roce 2013 zlom a počet soukromých podniků, které obdržely tuto formu veřejné podpory, poprvé klesl. Rok 2013 byl výjimečný i tím, že počet příjemců nepřímé veřejné podpory VaV z řad soukromých podniků poprvé převýšil počet těch, které obdržely přímou veřejnou podporu.

Přímá zahraniční veřejná podpora VaV je do značné míry spjata s obdobím realizace VaV projektů v rámci strukturálních fondů EU. V roce 2014 byla oficiálně ukončena možnost zúčastnit se některého z programů na podporu VaV z Operačních programů pro období 2007–2013⁶.

Počet příjemců přímé zahraniční veřejné podpory VaV z řad soukromých podniků kontinuálně v období 2007 až 2011 rostl, pak začal postupně klesat. Nejvíce soukromých podniků získalo tuto formu veřejné podpory v roce 2011 (206 subjektů). Lze předpokládat, že počty příjemců v následujících letech po spuštění výzev programu Horizont 2020, pro firmy konkrétně Operační program PIK (2014+), opět postupně porostou.

⁶ Výčet všech možností, jak financovat podnikový VaV ze zahraničních veřejných zdrojů, je přehledně uveden na stránkách Czechinvestu: <http://www.czechinvest.org/podpora-vyzkumu-a-vyvoje>

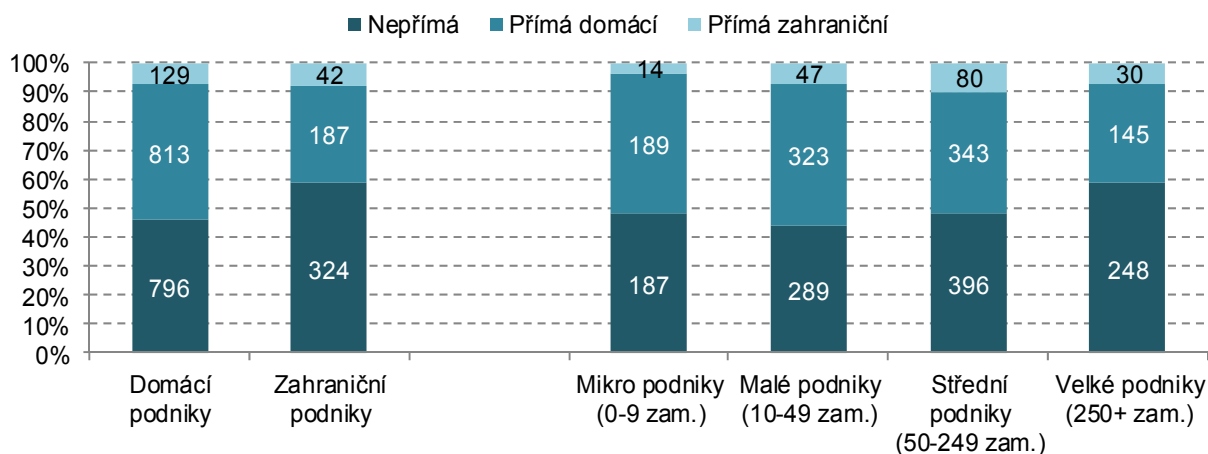

GRAF A8: Počty soukromých podniků, které využily veřejnou podporu na VaV

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

Existují zásadní rozdíly ve využívání obou typů veřejné podpory VaV soukromými podniky. V případě domácích podniků je více využívána přímá veřejná podpora – počet podniků využívajících tento typ podpory mírně převyšuje počet těch, co využívají nepřímou formu podpory v poměru 54 % ku 46 %. U zahraničních podniků je tomu naopak – ty preferují nepřímou veřejnou podporu VaV před přímou formou v poměru 59 % ku 41 %. Na tomto rozdílu se podílí zejména velké podniky, které jsou z větší části pod zahraniční kontrolou.

Ve všech velikostních skupinách podniků s výjimkou velkých podniků mezi příjemci veřejné podpory VaV převládá využívání přímé veřejné podpory VaV. Pouze velké podniky upřednostnily v roce 2013 nepřímou podporu nad nepřímou podporou v poměru 59 % ku 41 %. Blíže k tomu údaje v tabulkové příloze⁷.

GRAF A9: Počty soukromých podniků, které využily veřejnou podporu na VaV podle vlastnictví a velikosti podniku v roce 2013 (počty; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

Jen relativně malá skupina podniků čítající 201 jednotek využila v roce 2013 jak přímou, tak nepřímou formu veřejné podpory VaV. Jednalo se ze tří čtvrtin o domácí soukromé podniky. Čtvrtina (55) soukromých jednotek měla sídlo v zahraničí. Polovinu podniků (92) užívajících přímé i nepřímé podpory řadíme mezi středně velké podniky, zbytek připadal na velké (67), malé (37) a mikro (5) podniky.

⁷ Konkrétně tabulky č. 11 až 19. Zajímavé je i třídění počtů příjemců podle sekcí NACE z pohledu vlastnictví podniků a velikostních skupin dle počtu zaměstnanců.

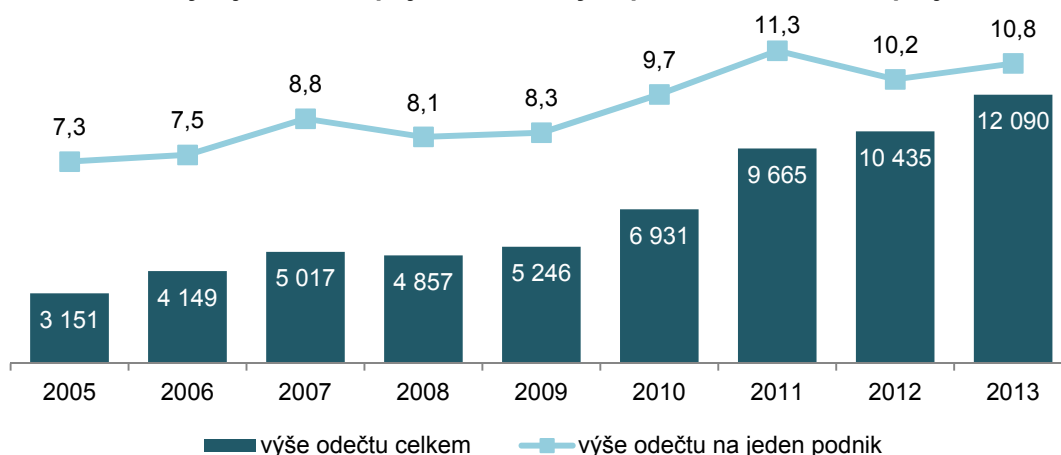
Výše odečtených uplatnitelných výdajů na VaV

Zvyšování obliby nepřímé veřejné podpory VaV projevující se nárůstem počtu soukromých podniků, které tuto formu veřejné podpory využívají, se nutně odráží v celkové výši odečtených prostředků. Výrazný nárůst objemu daňových úlev na VaV je pozorovatelný zejména v letech 2010 a 2011. S výjimkou roku 2008 celková hodnota uplatněných odpočtů výdajů na VaV v celém sledovaném období narůstala.

Základní údaje

V průběhu roku 2013 byly soukromými podniky odečteny formou nepřímé podpory náklady na projekty VaV v souhrnné hodnotě 12 090 mil. Kč. Porovnáme-li odečtené výdaje soukromých podniků mezi lety 2008 a 2013, došlo za posledních 5 let k 2,5násobnému zvýšení celkové uplatňované částky na VaV⁸. Průměrná výše uplatněného odečtu připadající na jeden podnik v roce 2013 dosáhla částky 10,8 mil. Kč s tím, že u podniků pod zahraniční kontrolou to bylo 24,5 mil. Kč.

GRAF B1: Odečtené výdaje z daně z příjmu soukromých podniků na realizaci projektů VaV (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

V posledních třech letech, 2011 až 2013, se uplatněná výše odečtených výdajů na VaV pohybuje kolem 30 % z celkových (36 % z neinvestičních) výdajů za provedený VaV v soukromých podnicích.⁹ V roce 2010 dosáhl tento podíl 25 % a v letech 2005 až 2009 se pohyboval mezi 15 a 20 procenty. V tomto poměrovém ukazateli existují poměrně velké rozdíly v závislosti na velikosti a vlastnictví sledovaných podniků. Více k tomuto poměrovému ukazateli bude uvedeno dále v textu.

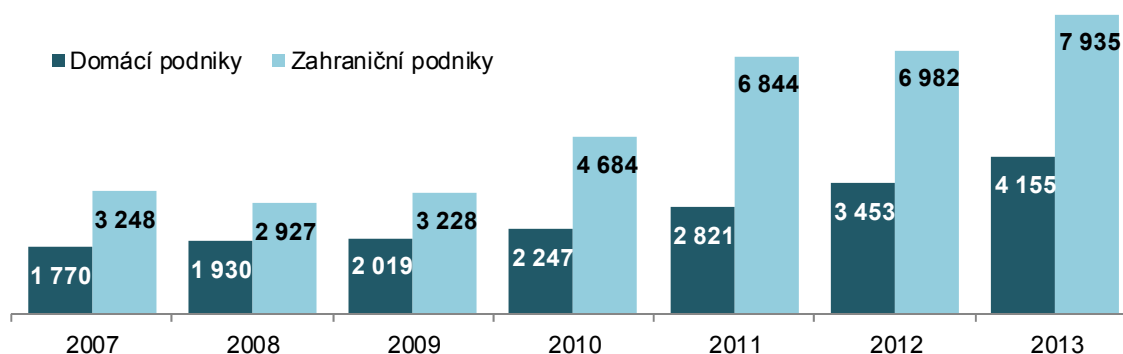
Podle vlastnictví soukromých podniků

Nejvyšší částku z celkových odečtených výdajů na VaV uplatnily v roce 2013 soukromé zahraniční podniky (7 935 mil. Kč). Jejich podíl na celkových odečtených výdajích na VaV soukromých podniků v ČR dosáhl 66 %. Domácí soukromé podniky uplatnily zbývající část v hodnotě 4 155 mil. Kč. Tento poměr platí dlouhodobě a zahraniční podniky tak odepisují zhruba dvě třetiny z celkového daňového odečtu výdajů na realizaci projektů VaV. Pokud jde o celkové výdaje za provedený VaV v soukromých podnicích tak podíl podniků pod zahraniční kontrolou se v České republice pohybuje v posledních 5 letech kolem 55 %. V roce 2008 došlo u zahraničních podniků k mírnému poklesu celkové částky odečtených výdajů na VaV a to díky poklesu u skupiny velkých podniků¹⁰. U domácích podniků celkový objem odečtených výdajů na VaV v celém sledovaném období kontinuálně rostl.

⁸ Celkové výdaje na VaV vzrostly ve stejném období u soukromých podniků o 50 %.

⁹ Nejsou zahrnuty výdaje na VaV těch soukromých podniků, které uplatnily v daném roce odpočet výdajů na VaV, ale nebyly v daném roce obeslány v rámci šetření o VaV – více viz poznámka č 2. Tento ukazatel může být navíc zkreslen tím, že odečet výdajů VaV nemusí být uplatněn v daném roce a že lze odečíst pouze běžné náklady. Investiční výdaje na VaV se v soukromých podnicích v posledních cca 5 letech pohybovaly 15 % na celkových výdajích na VaV.

¹⁰ Na tomto poklesu se podílely zejména zahraniční podniky ve zpracovatelském průmyslu (NACE C), konkrétně v odvětví automobilového průmyslu (NACE 29).

GRAF B2: Odečtené výdaje z daně z příjmu soukromých podniků na realizaci projektů VaV podle vlastnictví podniků (mil. Kč)

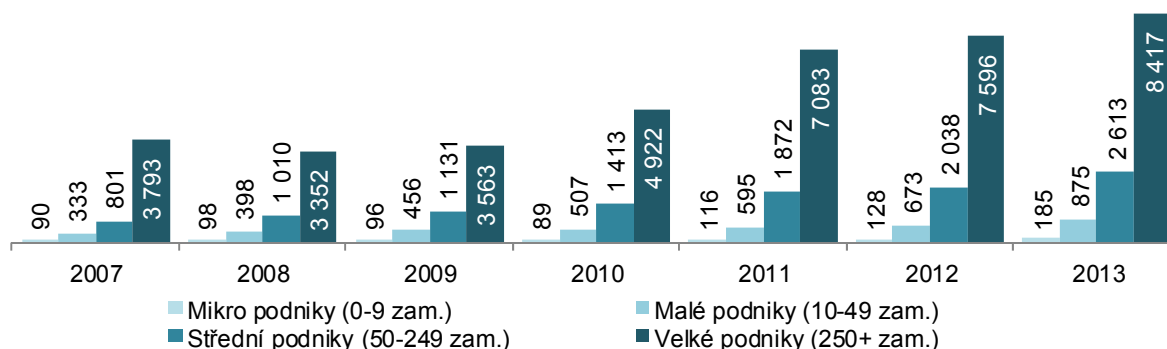
Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Jestliže si za rok 2013 každý podnik pod zahraniční kontrolou využívající nepřímou veřejnou podporu VaV odečetl v průměru výše zmíněných 24,5 mil. Kč, tak u soukromých domácích podniků to bylo téměř pětkrát méně (5,2 mil. Kč). Tato skutečnost je daná především počtem podniků provádějících VaV v těchto dvou kategoriích a jejich velikostí.

Podniky pod zahraniční kontrolou v průměru ze 100 korun utracených za u nich provedený VaV využijí nepřímou podporu u 34 korun, kdežto soukromé domácí podniky u 25 korun – údaje za rok 2013. Ve stejném roce využily soukromé podniky přímou nebo nepřímou veřejnou podporu v průměru u 44 % výdajů za zde provedený VaV – u domácích podniků to bylo 52 % a u zahraničních 39 %. Jestliže zahraniční podniky využívají především nepřímou veřejnou podporu (uplatnily ji u třetiny svých výdajů na VaV), domácí podniky využívají nepatrně více přímou domácí (20 %) a zahraniční (8 %) veřejnou podporu než nepřímou podporu (25 %) – jde opět o údaje za rok 2013 a podíly na celkových výdajích za provedený VaV u těchto subjektů.

Podle velikosti soukromých podniků

Z celkových odečtených výdajů na VaV z daňového základu uplatnily v roce 2013 nejvyšší část (8,4 mld. Kč; 70 %) velké podniky. Zbývajících 30 % připadlo na malé a střední podniky. Podíl u malých podniků za celé sledované období nepřesáhl hranici 9 procent a u mikro podniků pak hranici 2 procent.

GRAF B3: Odečtené výdaje z daně z příjmu soukromých podniků na realizaci projektů VaV podle velikosti podniku (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Nebude velkým překvapením, že na jeden velký podnik, který využil odečet výdajů na VaV, připadá v průměru mnohem vyšší částka než v případě středních nebo malých podniků. Například v roce 2013 si velké podniky v průměru od základu daně z příjmu díky této podpoře odečetly více než 30 mil. Kč v porovnání 6,6 milióny u středních podniků a 3 resp. 1 miliónem u malých a velmi malých podniků.

Zajímavějším poměrovým ukazatelem, který může porovnat podniky podle jejich velikosti je podíl uplatněných výdajů na VaV na celkových výdajích na VaV uskutečněných v jednotlivých velikostních skupinách. V roce 2013 si velké podniky v průměru odečetly z daně příjmu 37 % z jejich celkových výdajů na VaV. U malých podniků činil podíl odečtu výdajů na VaV na jejich výdajích na VaV 24 % a u mikro podniků 22 %. Střední podniky v roce 2013 uplatnily z rámci uvedených velikostních skupin nejmenší odečet nákladů na VaV v poměru k jejich výdajům na VaV (21 %).

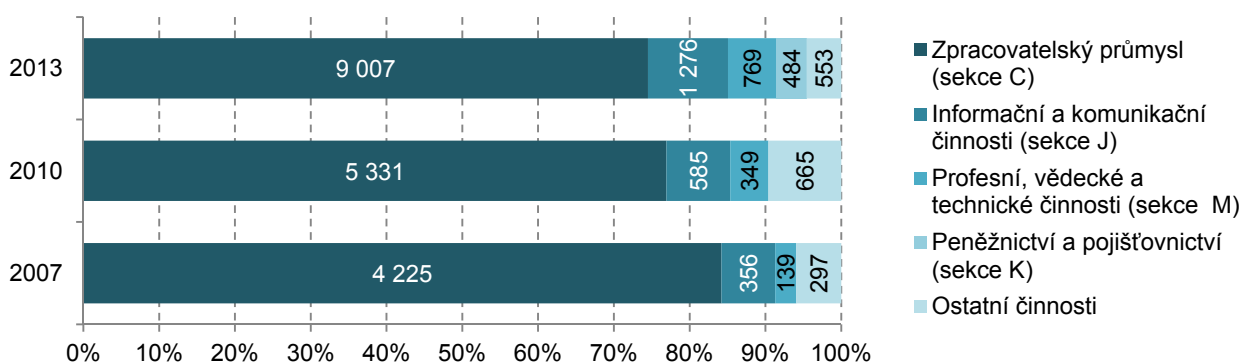
Při hodnocení výše uvedeného zjištění je nutné si uvědomit, že střední podniky jsou nejvýznamnějším příjemcem přímé veřejné podpory VaV. Část výzkumných a vývojových aktivit (projektů) je spolufinancována přímou veřejnou podporou a střední podniky tak nemohou na tyto projekty uplatnit odečet nákladů na VaV¹¹. V roce 2013 získaly střední soukromé podniky na podporu VaV ze státního rozpočtu ČR 1,8 mld. Kč a z veřejných zahraničních zdrojů další miliardu. Dohromady se u těchto podniků přímá veřejná podpora podílela 23 % na jejich celkových výdajích na VaV. U velkých podniků tato přímá podpora dosáhla výše 1,4 mld. Kč, což představovalo 5 % z jejich celkových výdajů na VaV. Malé podniky získaly ze státního rozpočtu ČR na podporu VaV v absolutním vyjádření nejméně (832 mil. Kč). Tato částka ovšem představovala více jak pětinu (22 %) z jejich celkových výdajů na VaV a po započtení veřejných zahraničních zdrojů dokonce 31 % – u domácích malých podniků pak tento podíl dosáhl dokonce 38 %.

Podle převažující ekonomické činnosti soukromých podniků

Z odvětvového pohledu dle klasifikace CZ-NACE dominují ve výši uplatněného odečtu výdajů na VaV (9 007 mil. Kč) podniky ve zpracovatelském průmyslu (NACE C). Jejich podíl na celkovém uplatněném odečtu výdajů na VaV soukromých podniků v ČR dosáhl v roce 2013 téměř tří čtvrtin (74,5 %).

Podíl zpracovatelského průmyslu ale postupně klesá (z 84 % v roce 2007) zejména ve prospěch podniků v sekci Informačních a komunikačních činností (NACE J). Jejich zastoupení vzrostlo ze 7 % v roce 2007 na 11 % v roce 2013. Zvyšoval se také podíl odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (NACE K), který se z nulové hodnoty posunul na 4 procenta. Srovnatelný růst je patrný také v případě Profesionálních, vědeckých a technických činností (NACE M) z 3 % v roce 2007 na 6 % v roce 2013.

GRAF B4: Odečtené výdaje z daně z příjmu soukromých podniků na realizaci projektů VaV podle odvětvových sekcí klasifikace CZ NACE (mil. Kč; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Podniky, které využily nepřímou veřejnou podporu VaV ve zpracovatelském průmyslu si v průměru díky této podpoře odečetly v roce 2013 od základu daně z příjmu 14 mil. Kč, což je nejvyšší hodnota ze sledovaných odvětvových sekcí. Zajímavým zjištěním je skutečnost, že v případě zpracovatelského průmyslu pod zahraniční kontrolou dosáhla tato hodnota ve stejném roce 30 miliónů korun oproti 6 miliónům u domácích podniků. Jak již bylo uvedeno výše, domácí podniky využívají ve vyšší míře přímou veřejnou podporu VaV, než možnost odečtu výdajů na VaV od základu daně z příjmu.

¹¹ Taxativní výčet položek, které lze v rámci odečtu nákladů (výdajů) na VaV uplatnit a které nikoliv, je uveden v metodické části této publikace.

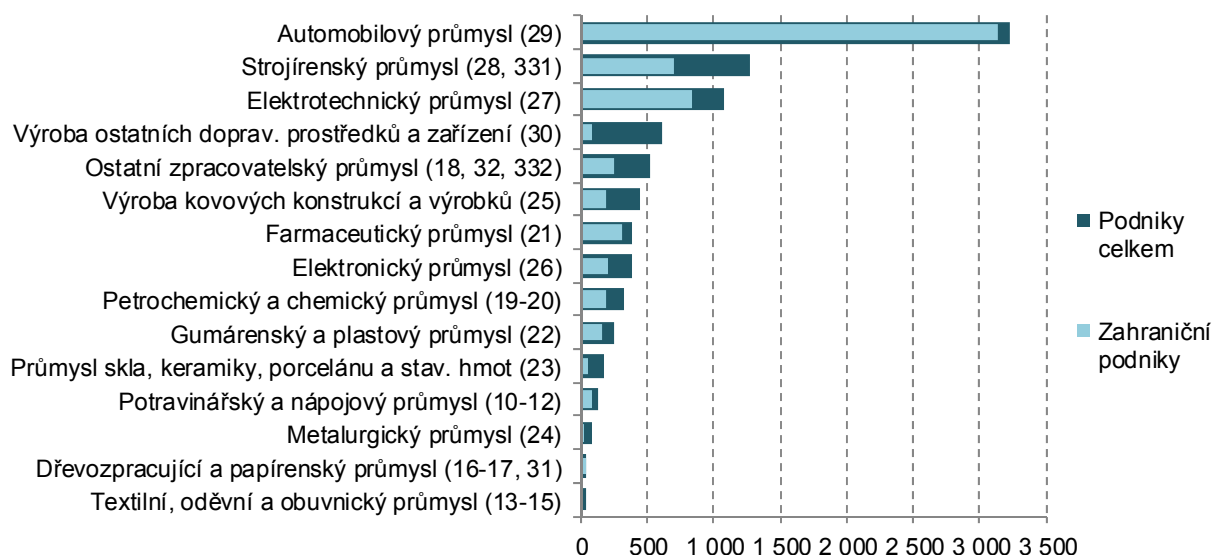
Zaměříme-li se na samotné odvětví zpracovatelského průmyslu, největší část odečtených výdajů na VaV v něm náleží soukromým podnikům působícím v automobilovém průmyslu (3 225 mil. Kč). Dominantní podíl v tomto odvětví připadl na soukromé zahraniční subjekty.

Druhým v pořadí je z hlediska celkového odečtu nákladů na VaV strojírenský průmysl, v němž soukromé podniky odečetly z daně z příjmů výdaje v souhrnném objemu 1 280 mil. Kč. Převažující část v rozsahu zde odečetly soukromé zahraniční podniky. Poměr odečtených částek na VaV ze strany zahraničních (v rozsahu 697 mil. Kč) a domácích (v rozsahu 583 mil. Kč.) podniků je zde relativně vyrovnaný.

Elektrotechnický průmysl, třetí v pořadí, odpočetl výdaje na výzkumnou a vývojovou činnost v rozsahu 1 093 mil. Kč.

Odvětví výroby ostatních dopravních prostředků a zařízení bylo jediným odvětvím, v němž soukromé domácí podniky uplatnily výrazně vyšší odečet výdajů na VaV (533 mil. Kč) než podniky zahraniční (79 mil. Kč). V tomto odvětví vydávají domácí podniky na VaV výrazně více (až 90 % z celkových výdajů na VaV v tomto odvětví) než zahraniční podniky.

GRAF B5: Odečtené výdaje z daně z příjmu soukromých podniků ve zpracovatelském průmyslu na realizaci projektů VaV podle odvětví (klasifikace CZ NACE) v roce 2013 (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFŘ

I v případě odvětvového členění zajímavým poměrovým ukazatelem, který může porovnat podniky podle jejich převažující činnosti je podíl uplatněných výdajů na VaV na celkových výdajích na VaV uskutečněných v jednotlivých odvětvích zpracovatelského průmyslu. Jestliže si v roce 2013 podniky ve zpracovatelském průmyslu v průměru odečetly z daně příjmu 37 % z jejich celkových výdajů na VaV, tak u podniků působících v elektrotechnickém, automobilovém a kovodělném průmyslu to bylo 50 % a více. Naopak například ve strojírenském průmyslu nebo gumárenském a plastovém průmyslu tato hodnota ve stejném roce dosáhla 30 %.

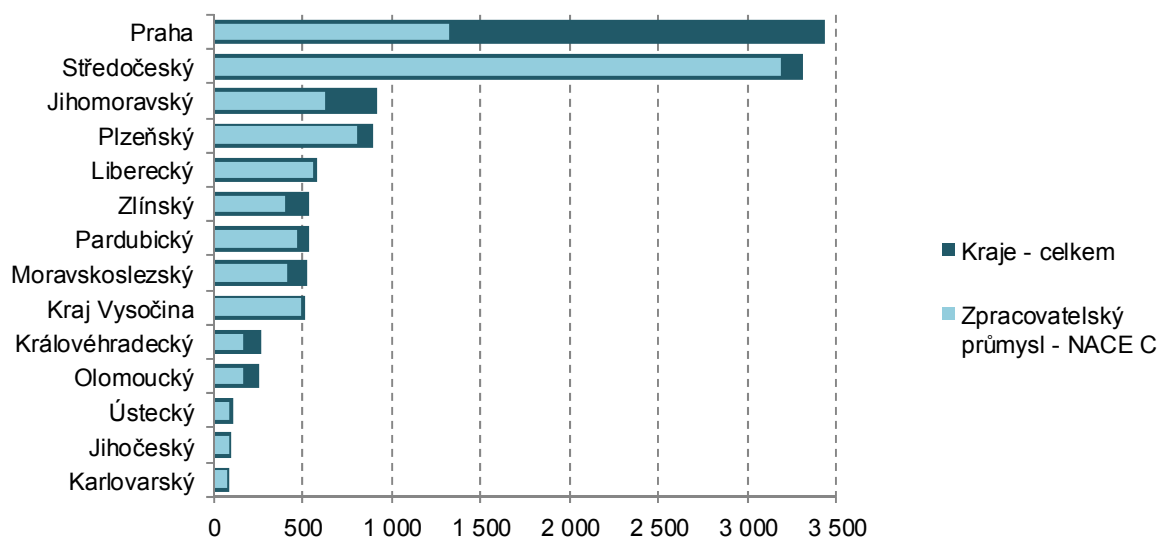
Podle sídla soukromých podniků (kraje)

V geografickém členění na jednotlivé kraje vyčerpaly formou odečtení výdajů na VaV z daňového základu nejvyšší podporu soukromé podniky v hlavním městě Praze, kde bylo odečteno celkem 3 435 mil. Kč. Výdaje odečtené podniky působícími ve zpracovatelském průmyslu nepřesáhly polovinu celkových odečtených výdajů tohoto kraje.

Středočeský kraj na tom byl objemem celkových odečtených výdajů na VaV podobně jako hlavní město Praha. Soukromé podniky v něm odečetly podporu v rozsahu 3 309 mil. Kč. Drtivou většinu nákladů na VaV

(tzn. 96 %) uplatnily ve Středočeském kraji podniky provozující svou činnost v oblasti zpracovatelského průmyslu. Zbývající regiony České republiky v odečtených výdajích relativně zaostávají. Objem odečtených prostředků určených na VaV v nich nepřesáhl hranici 1 mld. Kč. Nejhuře na tom v roce 2013 byly Karlovarský, Jihočeský a Ústecký kraj.

GRAF B6: Odečtené výdaje z daně z příjmu soukromých podniků na realizaci projektů VaV podle sídla podniku (NUTS 3) v roce 2013 (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

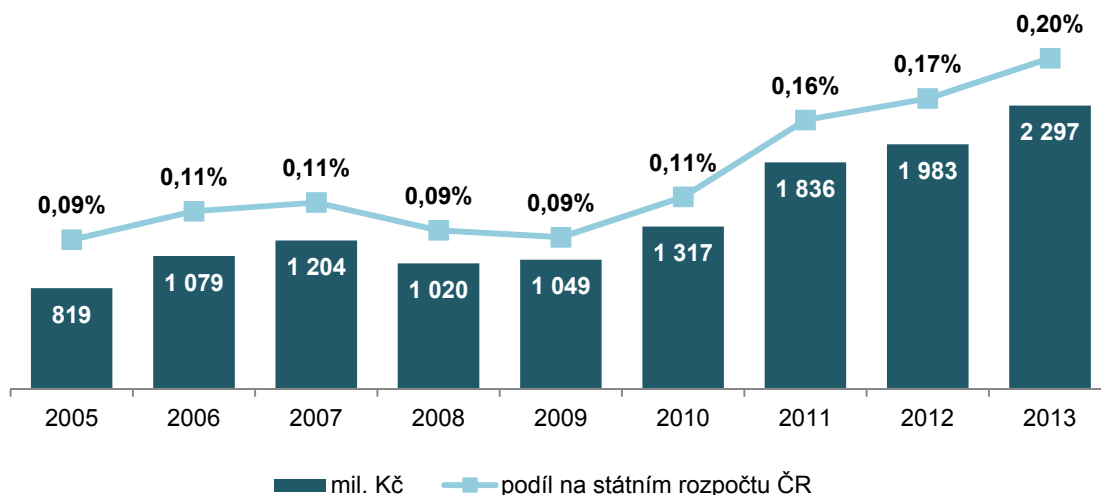
Výše nepřímé veřejné podpory VaV

V předcházející části jsme se zaměřili na uplatněné odečty výdajů na VaV, které byly ze strany soukromých podniků vykázány prostřednictvím jejich daňových přiznání, jakožto základy pro stanovení nepřímé podpory VaV¹². Tato část bude věnována vlastní nepřímé podpoře, která byla kvantifikována promítnutím daňové sazby.

V roce 2005¹³, v němž byl poprvé umožněn odečet uznatelných nákladů na VaV od základu daně, ušetřily soukromé podniky díky této daňové podpoře celkem 819 mil. Kč. Hodnota daňové podpory dále rostla až do roku 2007, kdy dosáhla celkové částky 1 204 mil. Kč. V roce 2008, kterým lze datovat počátek světové finanční krize hodnota mírně poklesla na 1 020 mil. Kč¹⁴. Od roku 2009 dále rostla až na 2 297 mil. Kč v roce 2013. Od roku 2005 tak soukromé podniky díky této podpoře ušetřily 12,6 miliard korun, stát naopak o tuto částku přišel na dani z příjmu. Za poslední tři roky tato podpora dosáhla celkem 6,1 miliard korun.

Pokud se v roce 2005 nepřímá veřejná podpora VaV nepodílela na státním rozpočtu České republiky ani desetinou procenta (0,09 %), v roce 2013 již dosáhla 0,2 %. Vztáhneme-li výši nepřímé veřejné podpory VaV k HDP ČR, dosáhla ve stejném roce 0,06 % jeho hodnoty – tento údaj se používá pro mezinárodní srovnání. Meziročně, téměř o 40 % (0,5 mld. Kč), vzrostla nepřímá veřejná podpora VaV v roce 2011. Od roku 2010 rostla nepřímá veřejná podpora VaV ročně v průměru o pětinu.

GRAF C1: Nepřímá veřejná podpora VaV v soukromých podnicích

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, statistika národních účtů

Nepřímá veřejná podpora VaV se u soukromých podniků v roce 2013 podílela 30 % (2,3 mld. Kč) na celkové veřejné domácí a zahraniční podpoře VaV prováděného v těchto subjektech, která dosáhla 8 miliard korun. Polovinou, 4 miliardami korun, se na této celkové veřejné podpoře podílela přímá domácí veřejná podpora a pětinou (1,7 mld. Kč) přímá zahraniční veřejná podpora – zbytek připadl na výše uvedenou nepřímou podporu.

V objemu přijaté nepřímé veřejné podpory jsou zjištěny velké rozdíly z hlediska vlastnictví podniku, jeho velikosti a převažující ekonomické činnosti – viz dále.

¹² Opět připomeneme vzorec pro stanovení nepřímé podpory VaV:

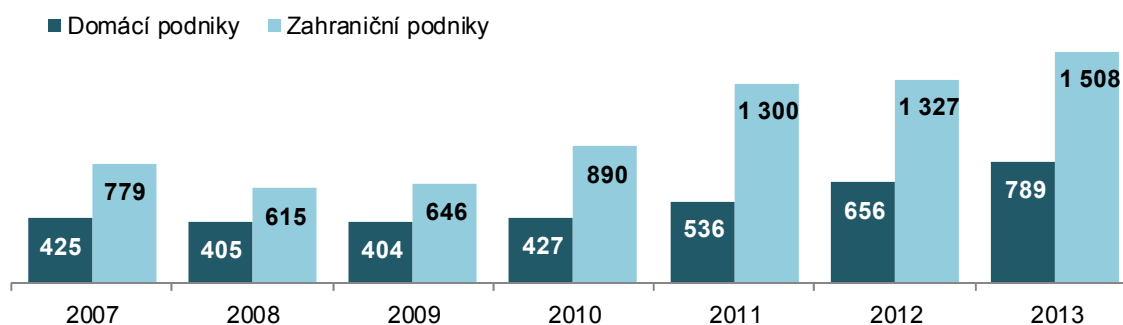
*Nepřímá podpora = uplatněný odečet nákladů na VaV od základu daně * aktuální daňová sazba.*

¹³ V letech 2005 a 2006, v nichž nebylo dostupné podrobnější členění, je uvedena souhrnná částka za právnické osoby.

¹⁴ V uvedeném roce, kromě snížení celkového objemu odečtených výdajů na VaV od základu daně, poklesla také sazba daně z 24 % v roce 2007 na 21 % v roce 2008 a 20 % v roce 2009. Od roku 2010 dosahuje sazba daně z příjmu 19 %.

Podle vlastnictví soukromých podniků

Zahraniční soukromé podniky jsou při získávání nepřímé veřejné podpory VaV v České republice, z hlediska výše získané podpory, aktivnější než podniky domácí¹⁵. V roce 2013 obdržely zahraniční podniky nepřímou podporu VaV v hodnotě 1 508 mil. Kč, což byly dvě třetiny celkové částky ušetřené díky této podpoře. Zbývající třetinu v hodnotě 789 mil. Kč získaly soukromé domácí podniky.

GRAF C2: Nepřímá veřejná podpora VaV podle vlastnictví podniku v mil. Kč

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

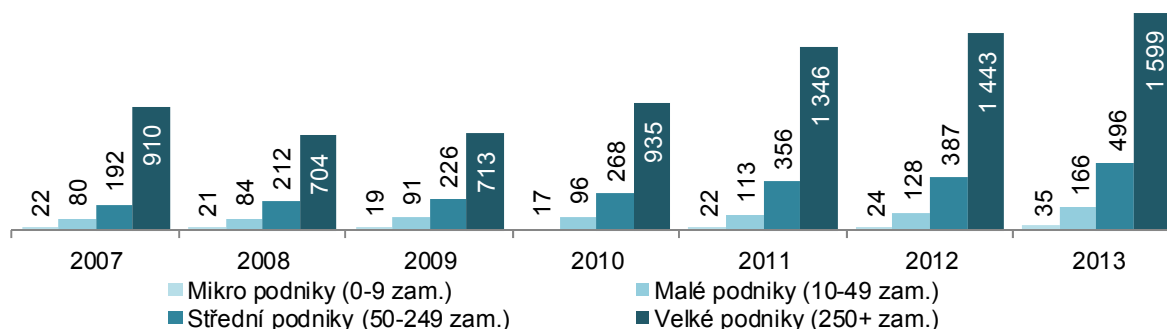
U skupiny domácích podniků lze vidět vliv postupného snižování sazby daně. Pokud u domácích podniků poklesl objem odečtených výdajů na VaV v roce 2008 a v roce 2009 se již opět zvýšil, tak v případě odvozené výše nepřímé podpory došlo k poklesu v roce 2008 i 2009. Pokles v roce 2009 byl způsoben pouze změnou (poklesem) daňové sazby o 1 procentní bod.

Dynamika růstu celkové částky nepřímé podpory VaV v letech 2009 až 2013 byla vyšší u zahraničních podniků než u domácích. Průměrný roční růst v uvedeném období dosáhl u zahraničních podniků 24 %, kdežto u domácích podniků byl o 6 procentních bodů nižší.

Zahraniční a domácí podniky se výrazně liší ve využívání obou forem veřejné podpory VaV – přímé a nepřímé. Zahraniční podniky získávají více finančních prostředků prostřednictvím nepřímé podpory, zatímco domácí podniky formou přímé podpory. Viz dále.

Podle velikosti soukromých podniků

Vzhledem k tomu, že velké soukromé podniky uplatňují v celém sledovaném období nejvyšší odečty výdajů na VaV od základu daně, dosahují po promítnutí daňové sazby nejvyšší souhrnné nepřímé veřejné podpory VaV. V roce 2013 obdržely velké podniky s více než 250 zaměstnanci 1 599 mil. Kč, tj. 69,6 % celkové nepřímé veřejné podpory v České republice.

GRAF C3: Nepřímá veřejná podpora VaV podle velikosti podniku v mil. Kč

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

¹⁵ Většina velkých podniků provádějících VaV je pod zahraniční kontrolou.

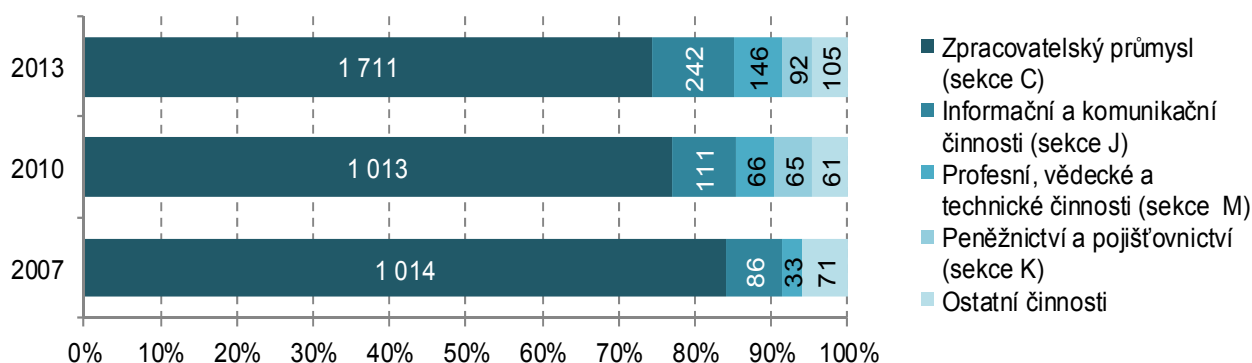
Středně velké podniky získaly 496 mil. Kč, tzn. 21,6 % celkové nepřímé veřejné podpory VaV. Zbývající část v rozsahu 7,2 % a 1,5 % připadala malým, resp. velmi malým firmám. Malým a středně velkým podnikům výše obdržené nepřímé veřejné podpory postupně rostla napříč sledovaným obdobím. Finanční krize se tak projevila v odečtu výdajů na VaV, a následné výši uplatněné nepřímé veřejné podpory VaV pouze u velkých podniků, u nichž došlo ke zmíněnému poklesu získané nepřímé podpory mezi lety 2007 a 2008¹⁶.

V období let 2007 až 2013 rostla meziročně výše nepřímé podpory nejvíce v kategorii středních podniků (17 %). U velkých podniků to bylo pouze 10 %. Pokud zúžíme období pouze na roky 2009 až 2013, tak byl u těchto podniků průměrný roční růst ze všech velikostních skupin nejvyšší (22 %).

Podle převažující ekonomické činnosti soukromých podniků

Rozložení nepřímé veřejné podpory je vlivem jednotné výše daňové sazby stejné jako rozložení uplatňovaných odečtů nákladů na VaV od základu daně uvedené v části B. Nejvyšší část nepřímé veřejné podpory VaV směřuje do soukromých podniků ve Zpracovatelském průmyslu (NACE C). V roce 2013 to bylo 1 711 mil. Kč (74 % z celkové částky nepřímé veřejné podpory VaV v ČR). Přitom v roce 2007 byl tento podíl o 10 procentních bodů vyšší. V posledních třech letech dochází k postupnému snižování podílu nepřímé veřejné podpory VaV získané podniky ve zpracovatelském průmyslu zejména ve prospěch podniků v Informačních a komunikačních činnostech (NACE J) ze 7 % v roce 2007 na 11 % v roce 2013. Na úkor podniků ve zpracovatelském průmyslu si polepšily podniky i v Profesionálních, vědeckých a technických činnostech (NACE M) a Peněžnictví a pojišťovnictví (NACE K). Dynamika růstu výše nepřímé veřejné podpory je v uvedených třech odvětvích vyšší než v případě zpracovatelského průmyslu.

GRAF C4 Nepřímá veřejná podpora VaV podle odvětvových sekcí klasifikace CZ NACE (mil. Kč; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

V roce 2013 směřovala více jak třetina nepřímé veřejné podpory VaV v rámci zpracovatelského průmyslu do odvětví automobilového průmyslu (613 mil. Kč). Jednalo se především o velké soukromé podniky pod zahraniční kontrolou.

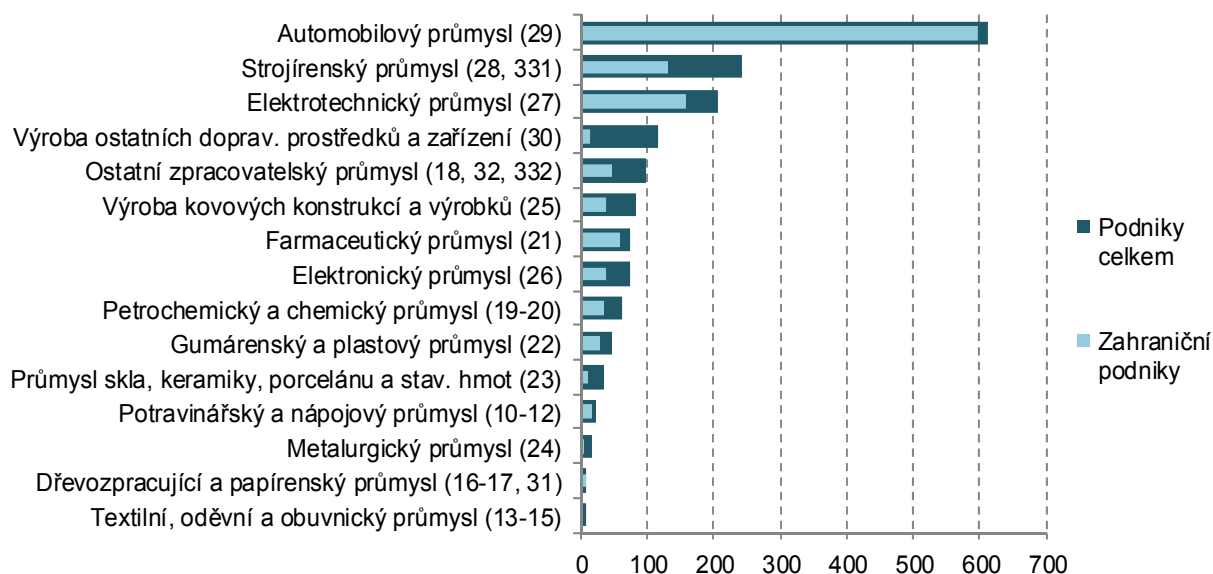
Ve strojírenském průmyslu, v němž podniky obdržely druhou nejvyšší souhrnnou částku nepřímé veřejné podpory VaV ve výši 243 mil. Kč, byl podíl získané podpory u soukromých domácích subjektů téměř vyrovnán s těmi pod zahraniční kontrolou. Tento fakt je způsoben jednak vysokým zastoupením příjemců podpory z řad domácích podniků – 75 % z celkového počtu podniků, které přijaly v roce 2013 v tomto odvětví nepřímou veřejnou podporu VaV a dále relativně malým zastoupením velkých podniků.

Významný z pohledu obdržené výše nepřímé veřejné podpory VaV byl v roce 2013 ještě elektrotechnický průmysl (podíl 12 % z celkové částky nepřímé veřejné podpory VaV ve zpracovatelském průmyslu).

Srovnání přímé a nepřímé veřejné podpory VaV z pohledu nejvýznamnějších odvětví NACE je uvedeno na konci této kapitoly.

¹⁶ Svou roli hrálo také snížení sazby daně mezi roky 2008 a 2009 o jeden procentní bod (z 21 % na 20 %). V roce 2008 poklesly i celkové výdaje na VaV prováděný v podnicích, které byly financované z vlastních zdrojů podniků.

GRAF C5: Nepřímá veřejná podpora VaV podle ve zpracovatelském průmyslu podle odvětví (klasifikace CZ NACE) v roce 2013 (mil. Kč)

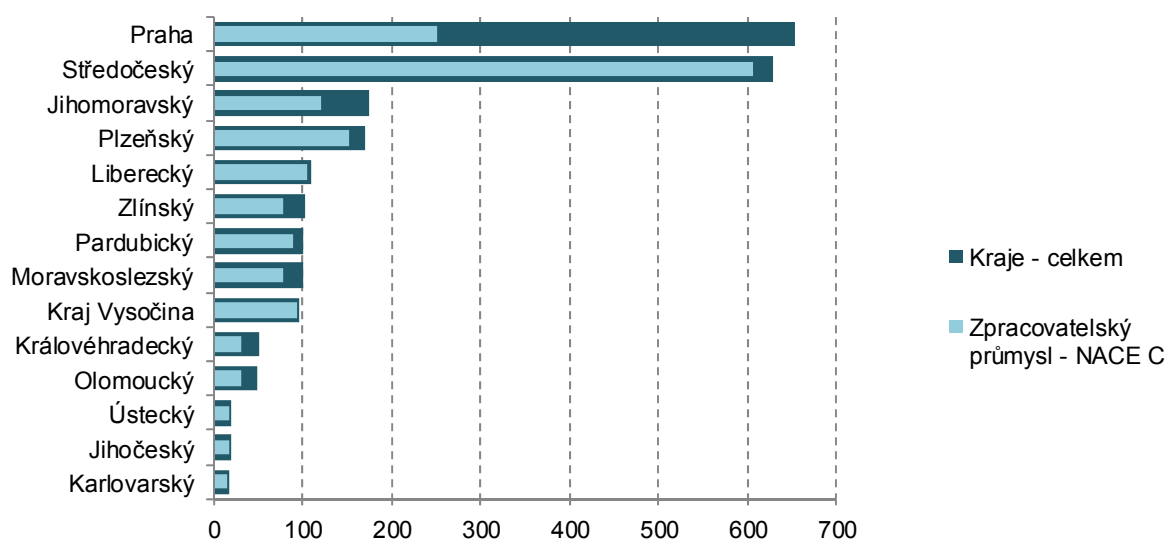
Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Podle sídla soukromých podniků (kraje)

Z regionálního pohledu, podle kraje sídla podniku provádějícího výzkum a vývoj, směřovala nepřímá veřejná podpora VaV v roce 2013 zejména do dvou regionů – hlavního města Prahy (653 mil. Kč) a Středočeského kraje (629 mil. Kč). V Praze využily nepřímou veřejnou podporu VaV nejvíce soukromé podniky ve zpracovatelském průmyslu (252 mil. Kč) a v informačních a komunikačních činnostech (167 mil. Kč). V případě Středočeského kraje směřovala nepřímá veřejná podpora VaV z 97 % (607 mil. Kč) do podniků působících ve zpracovatelském průmyslu.

V kraji Vysočina a Libereckém kraji, téměř veškerá nepřímá veřejná podpora VaV směřovala do zpracovatelského průmyslu.

GRAF C6: Nepřímá veřejná podpora VaV podle kraje (NUTS3) sídla podniku v roce 2013 (mil. Kč)

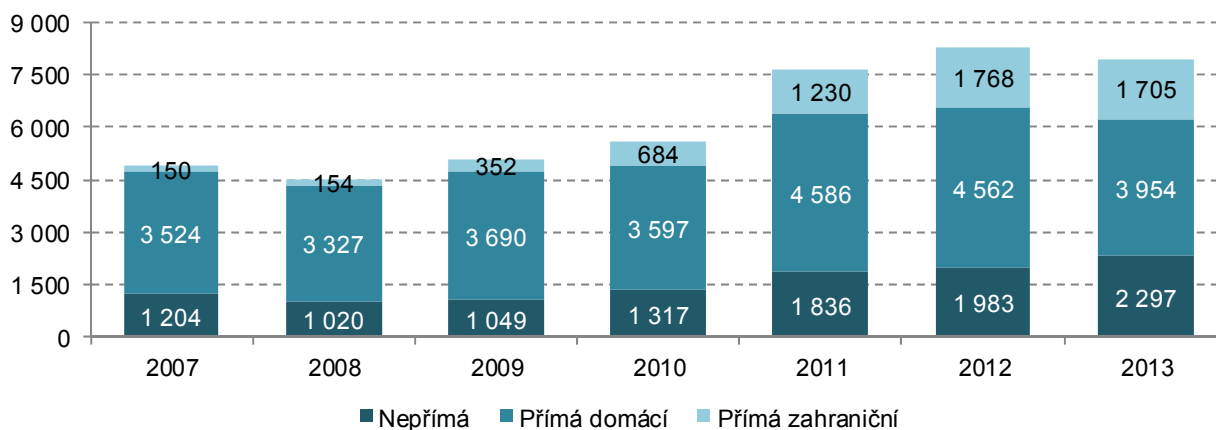
Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR

Srovnání přímé a nepřímé veřejné podpory VaV

Soukromé podniky v roce 2013 obdržely veřejnou podporu na provádění VaV v celkové výši 7 956 mil. Kč. Jak již bylo výše uvedeno, z této částky podniky obdržely formou nepřímé podpory 2 297 mil. Kč. Formou přímé podpory z domácích zdrojů získaly 3 954 mil. Kč. Ze zahraniční, zejména pak z evropských fondů (Operační programy), pak obdržely dalších 1 705 mil. Kč, přičemž dvě třetiny této částky (1 016 mil. Kč) směřovalo do středních podniků.

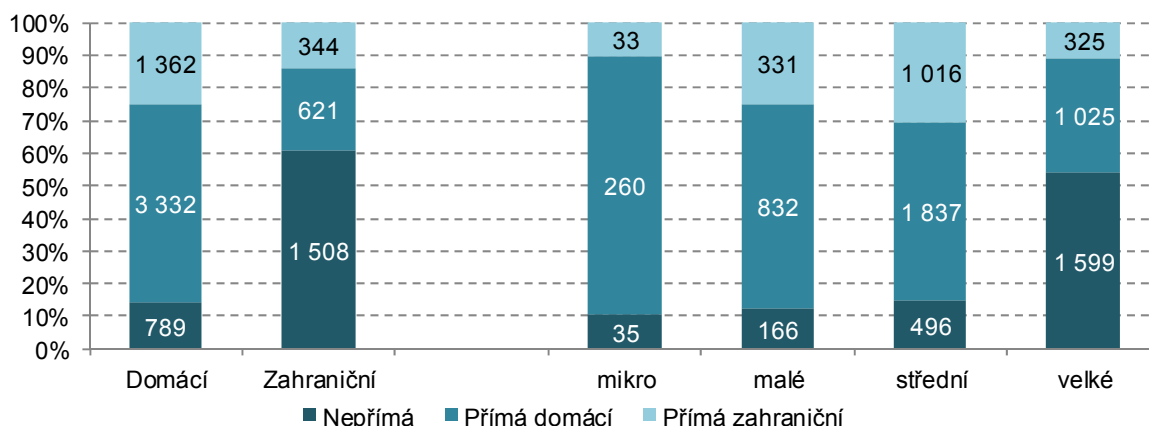
Celková veřejná podpora plynoucí soukromým podnikům v období let 2007 až 2013 kulminovala v roce 2012, kdy dosáhla souhrnné výše 8 313 mil. Kč.

GRAF C7: Celková veřejná podpora VaV v soukromých podnicích (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

Průměrná výše přímé domácí podpory připadající na jeden podnik se v roce 2013 vyšplhala na hodnotu rovných 4 mil. Kč. V případě přímé zahraniční podpory to bylo rovných 10 mil. Kč. V průměru nejnižší podporu získaly soukromé podniky u nepřímé podpory VaV – 2,1 mil. Kč na jeden podnik.

U přímé veřejné domácí podpory byly hlavními příjemci střední podniky, které získaly 46 % z celkové částky této podpory. V případě nepřímé podpory VaV převážná část směřuje do velkých podniků, což je dáno celkovou výší odečtených výdajů na VaV¹⁷.

GRAF C8: Celková veřejná podpora VaV podle vlastnictví a velikosti podniku v roce 2013 (mil. Kč; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

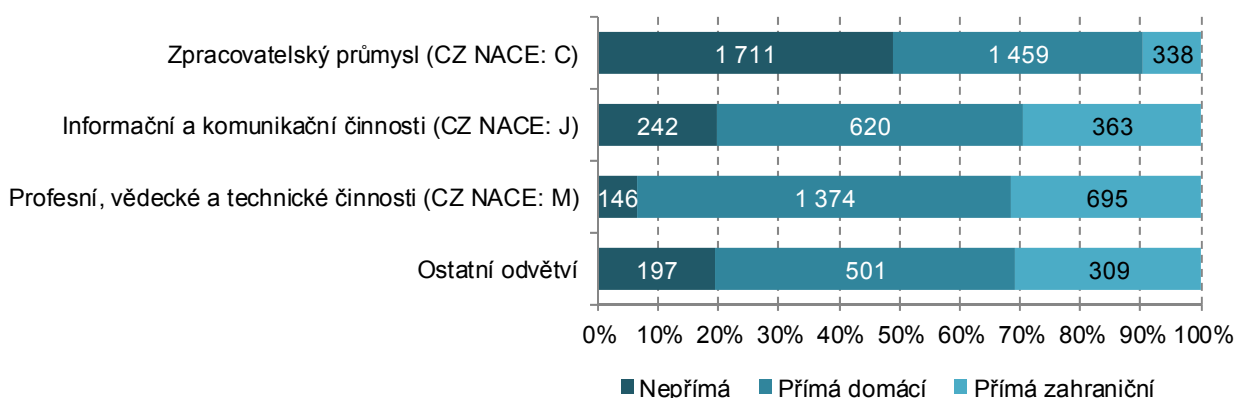
¹⁷ Přímá veřejná podpora je cílena spíše na malé a střední podniky, kdežto nepřímou veřejnou podporu může obdržet jakýkoliv podnik provádějící VaV, pokud splní náležitosti dané zákonem.

V portfoliu získané veřejné podpory VaV u zahraničních podniků v roce 2013 převládla s 1 508 mil. Kč nepřímá podpora nad přímou podporou (965 mil. Kč). Z této částky téměř dvě třetiny připadlo na přímou podporu z domácích zdrojů (konkrétně 621 mil. Kč). Domácí podniky naopak získaly více prostřednictvím přímé veřejné podpory (4 694 mil. Kč) než nepřímé podpory (789 mil. Kč).

U velmi malých, malých a středních podniků zcela převládá s více než 80 procenty přímá veřejná podpora VaV nad nepřímou. U velkých podniků naopak mírně (55 %) převažuje nepřímá veřejná podpora VaV.

Pokud se podíváme na tři nevýznamnější odvětví z pohledu přijaté veřejné podpory na VaV, pak pouze ve zpracovatelském průmyslu (NACE C) je poměr přímé a nepřímé veřejné podpory VaV vyrovnaný. U zbývajících dvou odvětví – Informační a komunikační činnosti (NACE J) a Profesní, vědecké a technické činnosti (NACE M) – výrazně převládá přímá veřejná podpora VaV (2 069 mil. Kč) nad nepřímou (146 mil. Kč). Důvodem je vysoké zastoupení domácích podniků (85 %).

GRAF C9: Celková veřejná podpora VaV podle odvětvových sekcí klasifikace CZ NACE v roce 2013 (mil. Kč; %)

Zdroj: ČSÚ podle administrativních dat GFR, VTR 5-01

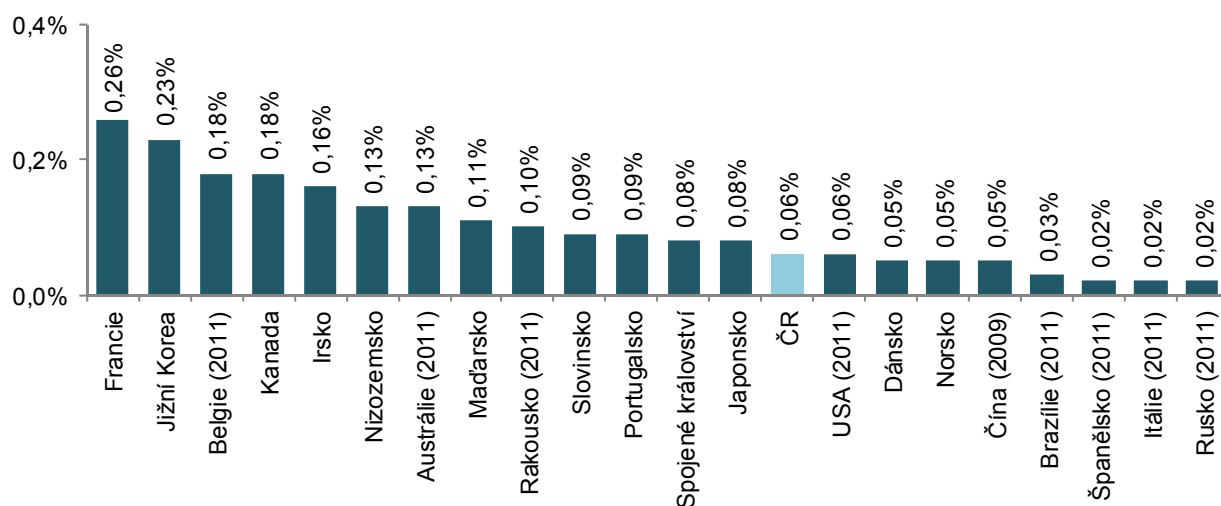

Nepřímá veřejná podpora VaV v mezinárodním kontextu

Nejvyšší podíl nepřímé veřejné podpory VaV k HDP byl v roce 2012 z vybraných zemí OECD dosažen ve Francii (0,26 %). Druhou zemí s nejvyšším podílem nepřímé veřejné podpory VaV na HDP byla Jižní Korea (0,23 %). Zajímavá je pozice České republiky. Ta se s podílem nepřímé veřejné podpory k HDP ve výši 0,06 % ocitla mezi Japonskem (0,08 %) a Spojenými státy (0,06 %). Podíl nepřímé veřejné podpory VaV na HDP v ČR dosáhl v roce 2012 v relativním vyjádření stejné úrovně jako ve Spojených státech v roce 2011. V rámci tzv. nových členských zemí EU jsou na tom lépe než ČR pouze Maďarsko (0,11 %) a Slovinsko (0,09 %).

V Číně dosáhl podíl nepřímé veřejné podpory VaV na HDP v roce 2009 podílu 0,05 %. Lze předpokládat, že podíl v roce 2012 bude vyšší, neboť čínské firmy v posledních letech masivně investují do výzkumu a vývoje. Z lídrů investic do VaV v EU chybí v našem srovnání Finsko, které až do roku 2013 nemělo zavedený žádný nástroj nepřímé podpory VaV. Obdobná situace je i v případě našeho hlavního obchodního partnera Německa.

GRAF D1: Nepřímá veřejná podpora VaV podniků ve vybraných zemích v roce 2012 (podíl na HDP)

Zdroj: OECD 2015

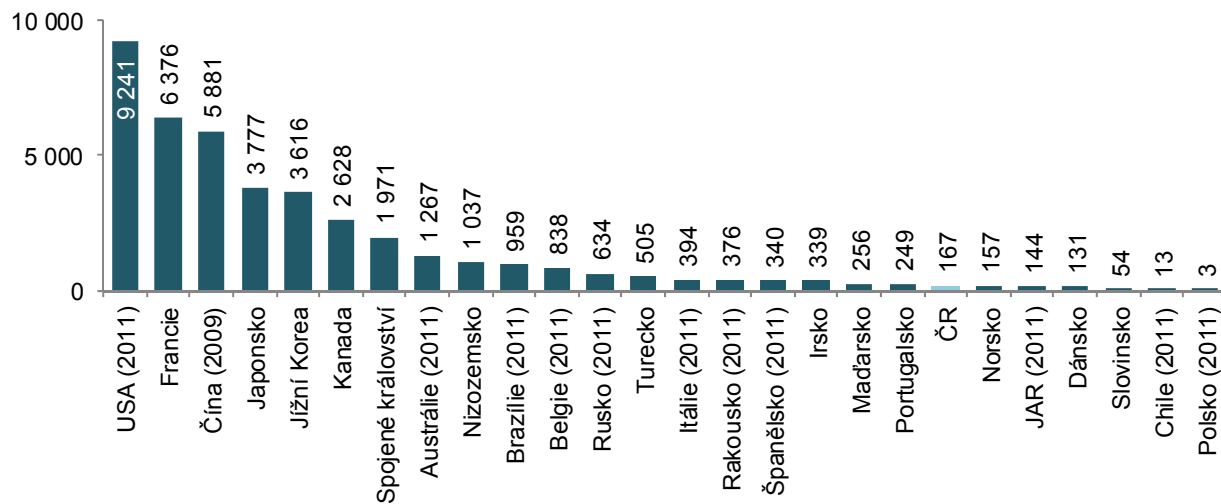
Nejvyšší absolutní částku nepřímé veřejné podpory, měřeno v paritě kupní síly, obdržely v roce 2011 podniky ve Spojených státech (9 241 mil. USD). Na druhém místě se umístila Francie s poskytnutou nepřímou podporou VaV ve výši 6 376 mil. USD. Další místa obsadily tři velké asijské ekonomiky – Čína, Japonsko a Jižní Korea. Poslední dostupný údaj je v případě Číny z roku 2009, kdy podniky provádějící VaV obdržely nepřímou podporou v rozsahu 5 881 mil. USD. Jak již bylo řečeno, lze předpokládat, že vzhledem k překotným investicím do VaV v posledních letech¹⁸, se Čína výší nepřímé veřejné podpory VaV bude blížit Spojeným státům americkým. Uvedené země – USA a Čína – používají jako nástroj nepřímé veřejné podpory slevu na dani¹⁹.

Pozice České republiky je úměrná velikosti ekonomiky a objemu výdajů podniků na výzkum a vývoj. V roce 2012 dosáhla výše nepřímé veřejné podpory VaV v ČR (měřeno v paritě kupní síly) 167 mil. USD.

¹⁸ V roce 2009 dosáhl v Číně podíl výdajů na VaV na HDP 2,94 %. V roce 2012 to již bylo 3,06 %. Podíl výdajů na VaV v podnikatelském sektoru na HDP činil v roce 2012 2,27 %. Pro srovnání: v USA ve stejném roce to bylo „pouze“ 1,65 %.

¹⁹ Blíže k nástrojům nepřímé veřejné podpory VaV v zemích OECD viz: <http://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats.htm>

GRAF D2: Nepřímá veřejná podpora u podniků ve vybraných zemích v roce 2012 v mil. USD v paritě kupní síly

Zdroj: OECD 2015

